

Muhammet Enes Vural, Anlamanın İzinde (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2023, 358 sf.)

Muhammet Enes Vural, In Pursuit of Meaning,
(İstanbul: Çamlıca Publishing, 2023, 358 p.)

Dilanur REHBER¹

¹Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul
- dilanurrehber@gmail.com - ORCID > 0009-0004-3287-8894

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Kitap İncelemesi/Book Review

Geliş Tarihi/Received: 02 Ağustos/August 2024

Kabul Tarihi/Accepted: 09 Aralık/December 2024

Yıl/Year: 2024 | Sayı – Issue: 57 | Sayfa/Pages: 327-334

Atıf/Cite as: Rehber, D. "Muhammet Enes Vural, Anlamanın İzinde (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2023, 358 sf.)"
Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 57, Aralık 2024: 327-334.

ANLAMIN İZİNDE

Muhammet Enes Vural, *Anlamın İzinde*
(İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2023, 358 sf.)

ÖZ

Muhammet Enes Vural, *Anlamın İzinde* adlı eserinde hayatın anlamı, dindarlık ve ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Eser, yazarın doktora tezinden üretilmiştir. Kitabın temel iddiası hayatın anlamı, ruh sağlığı ve dindarlık arasında istatistiki açıdan anlamlı ilişki ve etkileşimler olduğudur. Açıklayıcı sıralı karma desen ile yürütülen bu çalışmada yazar 1164 katılımcıya kesitsel tarama yöntemi kapsamında anket, ardından gönüllülerden oluşan 17 katılımcıya mülakat tekniği uygulamıştır. Toplam altı bölümden oluşan eserin ilk üç bölümünde anlam, ruh sağlığı ve dindarlık kavramlarının teorik çerçevesine yer verilmiştir. Kitabın geri kalan bölümlerinde ise gerçekleştirilen anket ve mülakat bulguları detaylıca yorumlanmıştır. Bulgular nicel aşama için SPSS veri analiz programı, nitel aşama için MAXQDA programı üzerinden analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda değişkenler arasında anlamlı ilişki ve etkileşimler olduğu tespit edilerek kitabın temel hipotezi doğrulanmıştır. Buna ek olarak dindarlığın ruh sağlığına olan etkisinde hayatın anlamı duygusunun aracı rolünün tespit edilmesi araştırmanın önemli bir bulgusudur. Türk din psikolojisi literatüründe anlam, ruh sağlığı ve dindarlık ilişkisini ilk defa karma desenle inceleyen Vural'ın çalışması, literatürde önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Hayatın Anlamı, Dindarlık, Ruh Sağlığı, Anlamın İzinde.

IN PURSUIT OF MEANING

Muhammet Enes Vural, *In Pursuit Of Meaning*,
(İstanbul: Çamlıca Publishing, 2023, 358 P.)

ABSTRACT

Muhammet Enes Vural analyses the relation between the meaning of life, religion and mental health in the book named *In Pursuit of Meaning*. The book is derived from the author's doctoral thesis. The main claim of the book is that statistically there is a significant relationship between the meaning of life, mental health and devoutness. In this study, which was conducted with an explanatory sequential mixed design, the author administered a survey to 1164 participants

within the scope of the cross-sectional survey method and then applied interview technique to 17 participants consisting of volunteers. The theoretical framework of the concepts of meaning, mental health and devoutness is given in the first three chapters of the book, which consists of six chapters in total. In the rest chapters of the book the obtained interview and survey findings are interpreted in detail. The findings were analyzed using SPSS data analysis software for the quantitative phase and MAXQDA software for the qualitative phase. As a result of the research the main hypothesis of the book has been determined and verified that there is a significant relationship and interaction between the variables. In addition, the mediating role of the sense of meaning of life in the effect of devoutness on mental health is an important finding of the study. Vural's study, which examines the relationship between meaning, mental health and devoutness with a mixed design for the first time in the Turkish psychology of religion literature, fills an important gap in the literature.

Keywords: Psychology of Religion, The Meaning of Life, Devoutness, Mental Health, In Pursuit of Meaning.

Muhammet Enes Vural, 2013 yılında İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde lisans eğitimini tamamladı. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Bilim Dalında “Yetişkinlerde Alçakgönüllülük, Dindarlık ve Psikolojik İyi Oluş İlişkisi” başlıklı teziyle yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2021 yılında Marmara Üniversitesinde, “Hayatın Anlamı, Dindarlık ve Ruh Sağlığı İlişkisi: Bir Karma Yöntem Araştırması” başlıklı teziyle doktora eğitimini tamamladı. 2015 yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Bilim Dalında araştırma görevlisi olarak görev alan Vural, aynı fakültede Dr. Öğr. Üyesi olarak çalışmalarına devam etmektedir.

Anlamın İzinde, yazarın doktora tezi olan “Hayatın Anlamı, Dindarlık ve Ruh Sağlığı İlişkisi” konulu çalışmasının düzenlenerek kitaplaştırılmış hâlidir. Kitabın ana konusu hayatın anlamı, ruh sağlığı ve dindarlık arasındaki ilişki ve etkileşimlerdir. Ayrıca dindarlığın ruh sağlığına olan etkisinde hayatın anlamı duygusunun aracılık etkisinin incelenmesi, araştırmanın özgün yönünü oluşturmaktadır. Araştırmada nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı açıklayıcı sıralı karma desen tercih edilmiştir. Araştırmanın nicel boyutu kapsamında Kişisel Bilgi Formunun yanı sıra Dindarlık Ölçeği, Çok Boyutlu Varoluşsal Anlam Ölçeği, Depresyon Anksiyete Stres-21 Ölçeği, Öznel Mutluluk Ölçeği, Hayat Memnuniyeti Ölçeği ve İyimserlik Ölçeği olmak üzere toplam altı ölçek kullanılmıştır. Nitel aşamada ise Park ve Folkman’ın Anlam Oluşturma Modeli kültürümüze uyarlanarak uygulanmıştır. Genel anlam ve durumsal anlam olmak üzere iki boyutun esas alındığı modelde; olayın anlamının takdir edilmesi, anlam oluşturma süreci ve oluşturulan

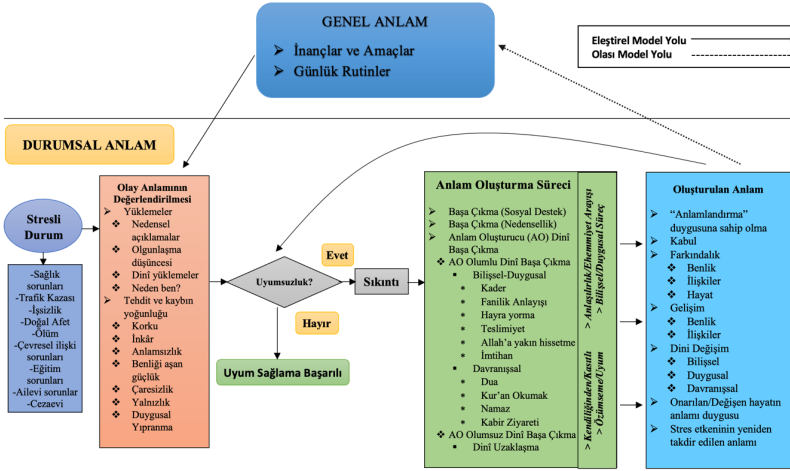
anlam olmak üzere üç aşama bulunmaktadır. Nicel ve nitel bulguların yorumlandığı veri analizi bölümünde ise doğrulanan hipotezler belirtilmiştir. Özetle, araştırmanın temel hipotezi olan “Hayatın anlamı, ruh sağlığı ve dindarlık arasında istatistiki açıdan anlamlı ilişki ve etkileşimler vardır.” ifadesi doğrulanmıştır. Ayrıca dindarlığın ruh sağlığının olumlu ve olumsuz göstergeleri üzerindeki etkisinde anlamın aracı rolü tespit edilmiştir.

Araştırmanın nicel aşamasında Türkiye’de yaşayan ve yaşları 18-78 arasında değişen 1164 kişiye bahsi geçen ölçekler uygulanmıştır. Örneklem belirlenirken evreni temsil ettiği düşünülen basit tesadüfi örnekleme tekniğine başvurulmuştur. Kesitsel tarama desenine sahip olan araştırma, yapıldığı zaman dilimi ile sınırlıdır. Katılımcılardan %62’si kadın, %37’si erkektir. Yaş gruplarına göre katılımcıların %43,3’ü 18-25 yaşları arasında; %38,7’si 26-40 yaşları arasında; %16,4’ü 41-60 yaşları arasında; %1,6’sı ise 60 ve üzeri yaş grubundadır. Ankete katılan ve nitel aşama için gönüllü olan 17 kişi ile yarı yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiştir. Nitel aşamada katılımcı kriteri olarak güç bir durumla karşılaşmış olma ölçütü bulunmaktadır. Bu durumu tespit etmek üzere ölçeklerin yanı sıra anket formuna bir yakının kaybı, ekonomik sıkıntı, aile içi sıkıntılar, sağlık sorunları, doğal afet, kaza vb. durumları yaşamış olma sorusu eklenmiştir. Bu soruyu cevaplandırıp görüşme için gönüllü olan katılımcılarla yazar derinlemesine mülakat yapmıştır (s. 163-188).

Yazar kitabın “Giriş” kısmında (s. 13-25) hayatın anlamına dair sorgulamaların tarihinden bahsetmektedir. Felsefe ile başlayan bu sorgulama, psikoloji biliminin gelişmesiyle yerini daha bireysel olan “Hayatımda anlam nedir?” sorusuna bırakmıştır. Sigmund Freud, Carl Gustav Jung, Alfred Adler gibi psikolojinin ortaya çıkış sürecinde öne çıkan psikologların hayatın anlamına dair görüşlerini açıklayan yazar, literatürde anlamın asıl yaygınlaştığı dönem olan hümanist ve transpersonel ekollerin de baskın olduğu İkinci Dünya Savaşı sonrası döneme işaret etmektedir. Özellikle Victor Frankl’ın anlam merkezli logoterapi metodu ilk sistematik ve kapsamlı girişimdir. Yazar hayatın anlamına dair literatürde yer alan çalışmalara kısaca değindikten sonra kitabın özgünlüğünü ortaya koyan temel soru ve hedefleri sıralamıştır. Türk din psikolojisi literatüründe anlam, ruh sağlığı ve dindarlık ilişkisini ilk defa karma desenle inceleyen Vural’ın çalışması, literatürde önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Yazar, girişi, kitabın diğer bölümlerinin içeriğini kısaca açıklayarak sonlandırmıştır.

“Hayatın Anlamı” başlıklı birinci bölüm (s. 29-75) çalışmanın ana değişkenlerinden olan anlam kavramı hakkında teorik bir çerçeve sunmaktadır. Bu bölümde yazar anlamın tanımlanmasında yaşanan zorluktan bahsetmektedir. A. Adler’e göre anlam toplumsal temeller üzerine inşa edilirken, V. Frankl’a göre anlam kişiye ve duruma özgüdür. Irvin Yalom ise kozmik ve dünyevi olmak üzere anlamı ikiye ayırır. Vural, anlam ve amaç arasındaki güçlü ilişkiyi vurgulayarak hayatta

anlama sahip olmanın belirli amaçları beraberinde getirdiğinin altını çizmektedir. Literatürde anlam kaynaklarını araştıran çalışmaların bulguları (din, aile, başarı, ilişkiler, hizmet vb.) bu bölümde ifade edilmektedir. “Anlamın Boyutlandırılması” hususunda ise başlangıçta tek boyutlu olarak incelenen anlam kavramının daha sonra iki ve üç boyutlu yaklaşımlarla zenginleştiği görülmektedir. İki Boyutlu yaklaşım mevcut anlam ve anlam arayışından oluşmaktadır. Yazarın da araştırmada esas aldığı anlamın üç parçalı yapısında ise anlam, öncelikle kavrayış ile meydana gelir. İkinci bileşen amaç, üçüncü bileşen ise önemdir (s. 53). “Anlam Oluşturma” alt başlığında araştırmanın nitel kısmı için esas alınan Anlam Oluşturma Modeli açıklanmıştır. Modele göre bireyler stresli ve güç durumlar karşısında sahip oldukları mevcut anlam yeterli gelmediğinde anlam oluşturma yoluna gidebilmektedir. Genel anlamdan istifade edilerek oluşturulan bu yeni anlam durumusal anlam denir. Anlam oluşturma sürecinde durumsal ve genel anlam arasındaki çelişki ortadan kaldırılmaya çalışılır. Durumsal anlam; olayın anlamının takdiri, anlam arayışı süreci ve oluşturulan anlam olmak üzere üç bileşenden oluşur.

Şekil 1: Nitel Aşamada Ortaya Çıkan Anlam Oluşturma Modeli^[1]

“Ruh Sağlığı ve Anlam” başlıklı ikinci bölümde (s. 79-118) kitabın temel kavramlarından olan ruh sağlığının anlam ile ilişkisi ele alınmıştır. Ruh sağlığının olumlu göstergeleri arasında hayat memnuniyeti, iyimserlik ve mutluluk; olumsuz göstergelerinden ise stres, anksiyete ve depresyon araştırmaya dahil edilmiştir. Yazar her bir kavramı ayrı başlıklar altında açıkladıktan sonra, bu kavramların anlam ile ilişkisini literatür ışığında incelemiştir. Kişinin yaşamını zengin, anlamlı ve dolu bulması olarak tanımlanan hayat memnuniyeti ve anlamlılık arasında litera-

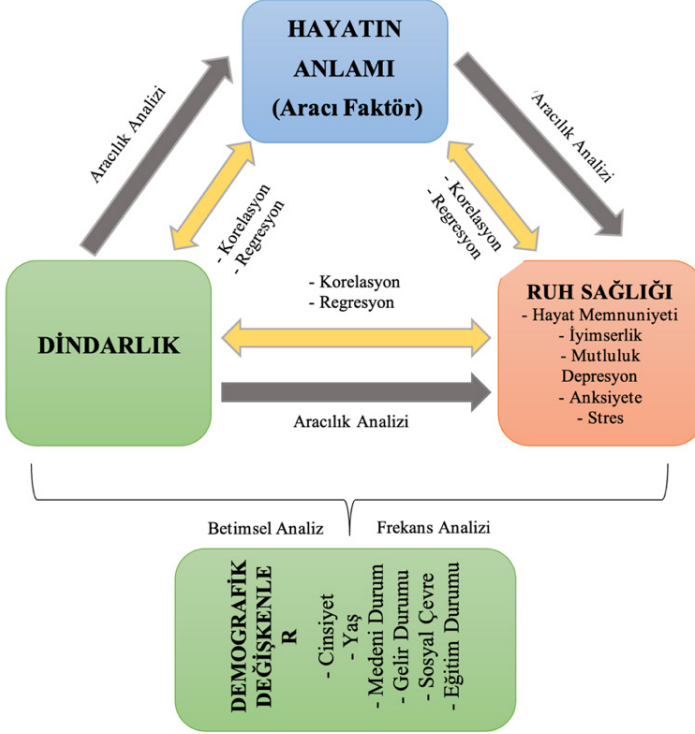
[1] Muhammet Enes Vural, *Anlamın İzinde* (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2023), 207.

türde olumlu ilişkiler tespit edilmiştir. Geleceğe yönelik umut ve olumlu beklentilere sahip olmak olarak tanımlanan iyimserliğin hayatın anlamıyla ilişkili olduğu literatür çerçevesinde gözlemlenmektedir. Anlam ve mutluluk arasında da olumlu ilişki ve etkileşimler tespit edilmiştir. Yazar ruh sağlığının olumsuz göstergeleri olan stres, anksiyete ve depresyona karşı anlam duygusunun koruyucu etkisini vurgulamıştır. Bu bilgiler ışığında hayatta bir anlama sahip olmanın ruh sağlığını olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Kitabın üçüncü bölümünü oluşturan “Din, Anlam ve Ruh Sağlığı” başlığında (s. 121-160) din, dindarlık ve dindarlığın boyutlarının tanım ve açıklamalarına yer verilmiştir. Din ve dindarlığın önce anlam daha sonra ruh sağlığı ile olan ilişkisi ele alınmıştır. Din psikolojisi literatürünü titizlikle inceleyen yazar, konuyla ilgili teori ve araştırmaları sıralamaktadır: Schnell’e göre din ve maneviyat bireyin anlam dünyasına aidiyet, önem, yönelim ve bütünlük katması bakımından önemlidir. Dinî başa çıkma kavramının öncüsü Pargament ise dinin anlam, kontrol, teselli, samimiyet ve hayatı dönüştürme kabiliyeti sağlayan faydalı yönlerine vurgu yapmaktadır. Bunun yanı sıra yazar, bazı seküler araçların (eğitim, meslek, spor, başarı vb.) dinin sağladığı doyuma alternatif olabileceği görüşünü de aktarmaktadır. Geniş literatür taraması sonucunda yazar, dinin bireylerin anlam dünyasına katkı sağlayan önemli bir kaynak olduğunu ifade etmektedir. Din ve ruh sağlığı ilişkisine bakıldığında ise ruh sağlığının olumlu göstergeleri (hayat memnuniyeti, iyimserlik ve mutluluk) ile dindarlık arasında olumlu ilişki ve etkileşimler gözlemlenmektedir. Öte yandan ruh sağlığının olumsuz göstergeleri olan stres, anksiyete ve depresyona karşı dindarlık ve maneviyatın koruyucu etkisi literatür genelinde kabul görmektedir. Elbette bu sonuç din ve dindarlığın bireylerin hayatına anlam katan tek etken olduğu anlamına gelmemektedir. Fakat çeşitli araştırma bulgularında görüldüğü üzere hayatın anlamı ve amacına dair varoluşsal soruları cevaplayan bir kaynak olarak din, ruh sağlığını olumlu etkilemektedir.

Kitabın “Yöntem” olarak adlandırılan dördüncü bölümü (s. 163-188) araştırmanın hipotezleri, araştırma deseni, nicel ve nitel aşamalarındaki araştırma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizi, geçerlilik ve güvenilirliği hakkında bilgiler içermektedir. Araştırmanın temel hipotezi “Hayatın anlamı, ruh sağlığı ve dindarlık arasında anlamlı ilişki ve etkileşimler vardır” cümlesidir. Yazar ruh sağlığının olumlu ve olumsuz göstergeleri ile anlam ve dindarlık arasındaki ilişkileri ayrıca ele alarak alt hipotezler oluşturmuştur. Araştırmada ilk aşama nicel ikinci aşama nitel olmak üzere açıklayıcı sıralı karma desen tercih edilmiştir. Bu aşamada katılımcılara yöneltilen ölçekler hakkında detaylı bilgi yer almaktadır. Elde edilen nicel veriler, SPSS ve AMOS programlarıyla analiz edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi, aracılık analizleri, korelasyon ve regresyon analizleri uygulanmıştır. Nitel aşamada ise yaşları 21-62 arasında değişen 17 kişiyle görüşme yapılmıştır. Yazar güç bir problem atlatan katılımcılara anlam oluşturma süreçlerine dair sorular sormuştur. MAXQDA programı yardımıyla veriler analiz edilmiş-

tır. Ayrıca nitel yöntemde objektifliği sağlamaya yönelik göz önünde bulundurulmuş geçerlilik ve güvenilirlik teknikleri yazar tarafından açıklığa kavuşturulmuştur. Bu bölümde yer alan araştırma yöntemlerine dair teknik ifadelerin genel okura hitap etmediği düşünülebilir.

Şekil 2: Nicel Araştırma Modeli^[2]

Kitabın beşinci bölümü olan “Bulgular” (s. 191-267) nicel ve nitel veri sonuçlarını içermektedir. Katılımcıların, hayatın anlamı, dindarlık, hayat memnuniyeti, iyimserlik ve mutluluk ortalamaları yüksektir. Stres, anksiyete ve depresyon ortalamaları ise düşük seviyededir. Bu durum yazar tarafından araştırma grubunun klinik örneklem olmamasıyla açıklanmaktadır. Yapılan analizler sonucunda bireylerin dindarlık düzeyi arttıkça hayat memnuniyeti, iyimserlik ve mutluluk puanları artarken; stres, anksiyete ve depresyon puanlarının düştüğü tespit edilmiştir. Benzer şekilde hayatın anlamı ile ruh sağlığının olumlu göstergeleri arasında pozitif, hayatın anlamı ile ruh sağlığının olumsuz göstergeleri arasında ise negatif yönlü

[2] Vural, *Anlamın İzinde*, 180.

bir ilişki gözlenmiştir. Böylece kitabın temel hipotezi doğrulanmıştır. Bunun yanı sıra dindarlığın ruh sağlığına olan etkisinde hayatın anlamı duygusunun aracı rolünün tespit edilmesi araştırmanın önemli bir bulgusudur.

Kitabın nitel bölümünde Park ve Folkman'ın Anlam Oluşturma Modeli esas alınmıştır. Modele göre *genel anlam ve durumsal anlam* ayrımı söz konusudur. Genel anlam, bireylerin sahip olduğu genel inanışlar ve yaşam hedefleridir. Yazar genel anlamı “Genel inanç ve amaçlar” ve “Dinî ve ahlaki inanç ve amaçlar” olmak üzere iki başlıkta incelemiştir. Görüşme sonuçlarına göre genel inanç ve amaçlar arasında en çok zikredilen anlam kaynakları aile, arkadaş, öğrenmek ve öğretmektir. Dinî ve ahlaki inanç ve amaçlarda ise dinî inanç, iyi ve ahlaklı insan olma anlayışı, yaratılış amacı ve şükür gibi ifadeler sık sık tekrarlanmıştır. Modelin ikinci basamağı olan *durumsal anlamın* vuku bulması için öncelikle stres etkeni ortaya çıkmalıdır. Sağlık sorunları, ölüm, ailevi sorunlar ve eğitim sorunları buna örnek olarak verilebilir. Durumsal anlamda ilk aşama *olayın anlamının takdir edilmesidir*. Bu aşamada katılımcılar sırasıyla en çok dinî yüklemelere, nedensel açıklamalara, neden ben? sorgulamasına ve olgunlaşma düşüncesine başvurmuştur.

Yazar durumsal anlamın ikinci aşaması olan *anlam oluşturma sürecini* dinî olan ile olmayanı ayırt ederek incelemiştir. Katılımcılardan bir kısmı sosyal destek ve nedensellik ile durumu anlamlandırmaya çalışırken büyük bir kısmı kader, teslimiyet, imtihan gibi bilişsel süreçlerle dinî başa çıkma yolunu izlemiştir. Bununla birlikte dua etmek, namaz kılmak ve Kur'an okumak gibi davranışsal dinî başa çıkma yöntemlerini tercih eden katılımcılar da mevcuttur. Modelin son aşaması olan *oluşturulan anlam*, tecrübe edilen anlam oluşturma sürecinin sonunda bireyin yaşadığı değişim ve dönüşümleri kapsar. Bu aşamada katılımcılar en çok kabullenme yaşantısını vurgulamıştır. Kimi katılımcılar stres etkeni ve anlam duygularını yeniden yorumlarken kimileri farkındalık kazanarak geliştiğini ve dinî değişim yaşadığını ifade etmiştir.

Kitabın son bölümü olan altıncı bölüm “Tartışma ve Yorum” (s. 271-307) için ayrılmıştır. Araştırma sonucunda dindarlığın bireylerin anlam duygusuna olumlu katkılar sağladığı görülmektedir. Anlam duygusu ise kişilerin bireysel ve sosyal hayatına bir bütünlük ve amaçlılık kazandırarak ruh sağlığını olumlu yönde etkilemektedir. Dolayısıyla anlam sağlayıcı rolüyle dinî inanç ve yaşantı, kişilerin hayat memnuniyeti ve mutluluk düzeyini artırmakta ve iyimser bir bakış açısı kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra dindarlık; depresyon, anksiyete ve strese karşı koruyucu bir potansiyele sahiptir. Bu bölümde yazar araştırmanın nicel ve nitel verilerinin birbiriyle tutarlı olduğunu dile getirmiştir. Vural araştırma bulgularının literatür ile uyum içerisinde olduğunu alandan çeşitli örnekler verecek açıklığa kavuşturmuştur.

Son olarak “Sonuç ve Öneriler” (s. 309-320) kısmında yazar önceki bölümlerde zikredilen araştırma bulgularını özetlemiştir. Gelecek araştırmalar için faydalı olabilecek bazı önerilerde bulunmuştur. Yazar farklı bir araştırma grubunu örneklem olarak belirleyerek (klinik örneklem, din değiştiren bireylerden oluşan örneklem vb.) ilgili değişkenlerin test edilmesinin literatüre zenginlik katacağını ifade etmiştir. Ayrıca bireylerin anlam kaynakları ve kişilik özelliklerini incelemenin ileri araştırmalar açısından faydalı olabileceğini belirtmiştir.

Türk din psikolojisinde henüz yaygın olmayan karma desen yöntemi ile kalemeye alınan bu eserin, geniş ve titiz literatür taramasıyla birlikte hayatın anlamı, dindarlık ve ruh sağlığı arasındaki ilişkiye dair oldukça kapsamlı bilgiler sunduğu açıktır. Kitabın teorik bölümü hayatın anlamı, dindarlık ve ruh sağlığına ilişkin yurt içi ve yurt dışı literatürü sunmaktadır. Yöntem bölümünde nicel ve nitel veri toplama, çözümlenme ve analiz aşamaları, kullanılan ölçekler ve örneklem gruplarının demografik özellikleri detaylıca netliğe kavuşturulmuştur. Kitabın dili sade, anlaşılır ve açıktır. Gerekli bölümlerde tablo ve şekiller kullanılarak anlatım zenginleştirilmiştir. Alanda konu olarak bu üç değişkenin birlikte ele alındığı benzer bir çalışma bulunmaması bakımından din psikolojisi literatürüne katkı sağlayan özgün bir çalışma olmuştur. Ayrıca yöntem olarak karma desen kullanımı alandaki gelecek araştırmalara ilham verici nitelikte olabilir. Bunun yanı sıra çalışma, aslında bir doktora tezi olduğu için kitapta genel okura hitap etmeyen bazı kısımlar mevcuttur. Örneğin araştırma yöntemleri hakkında detaylı bilgiler genel okura hitap etmeyebilir. Yöntem tablosunda yer alan ve fazla olduğunu düşündüğümüz “Anlamsızlık Ölçeği” ise sonraki baskılarda kaldırılabilir.

KAYNAKÇA

Vural, Muhammet Enes. *Anlamın İzinde*. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 1. Baskı., 2023.